

РЕШЕНИЕ

№ 592

гр. София, 18.11.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД, 2-РО НАКАЗАТЕЛНО ОТДЕЛЕНИЕ, в публично заседание на двадесет и пети септември през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Теодора Стамболова
Членове: Милена Панева
Весислава Иванова

при участието на секретаря Галина В. Иванова
в присъствието на прокурора Ивайло Бл. Симов
като разгледа докладваното от Весислава Иванова Наказателно дело за възобновяване ВКС № 20248002200489 по описа за 2024 година

Производството е по реда на глава XXXIII НПК.

Образувано е по искане на осъдения С. Л. Т., депозирано чрез упълномощената за това адвокат К. Б..

Искането е за възобновяване на наказателното производство, по което с Решение № 366 от 10 февруари 2016 г. на ВКС по н.д. № 921/2015 г. е оставено в сила Решение № 50 от 18 февруари 2015 г. на САС по в.н.о.х.д. № 1017/2014 г., изменящо осъдителна Присъда № 37 от 18 септември 2014 г. на Окръжен съд – Видин по н.о.х.д. № 302/2013 г. единствено чрез отмяна на постановената конфискация за престъплението по чл. 252, ал. 1 НК.

В приключилото наказателно производство осъденият С. Л. Т. е признат за виновен и осъден за извършването на три престъпления: по чл. 252, ал. 1 НК; по чл. 339, ал. 1, предл. 2. НК и по чл. 274, ал. 1 НК.

Съдържанието на искането разкрива недвусмислено и ясно, че претенцията за възобновяване касае единствено осъждането за престъплението по чл. 252, ал. 1 НК, в каквато насока са и изложените подробни съображения.

Като основание за процесуалната допустимост на искането е посочена разпоредбата на чл. 422, ал. 1 НПК (без да е конкретизирана някоя от предвидените в разпоредбата хипотези), във връзка с чл. 4 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), във връзка с чл. 47 и

чл. 49, § 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз (Хартата).

Претенцията за отмяна на влезлите в сила съдебни актове е мотивирана обстойно със становище за наличие на възобновително основание, произтичащо пряко от правото на Европейския съюз (ЕС) и задължителното му тълкуване, обективизирано в практиката на Съда на Европейския съюз (СЕС) в Решение от 16 ноември 2023 г., дело BG, C-427/22, постановено по отправено от ВКС преюдициално запитване и основополагащо за обявеното впоследствие Тълкувателно решение (ТР) № 1/2020 г. по т.д. № 1/2020 г. В тази насока е изтъкнато, че тълкуването, направено от СЕС има ретроактивно действие и значението и приложното поле на нормата на чл. 252, ал. 1 НК следва да е в съответствие с тълкуването от момента на влизането ѝ в сила. От последното пък се извеждало, че искателят е осъден за деяние, което не е престъпно, в нарушение на прогласения в чл. 49, §1 от Хартата принцип за законност на престъплението и наказанието.

Без да се отрича липсата на процесуална норма в НПК, уреждаща възобновяване на делото поради противоречие с правото на ЕС, в искането е изведена теза, че основанието за това произтича пряко от принципа за лоялно сътрудничество, закрепен в чл. 4, § 3 ДЕС, във връзка с чл. 49, §1 от Хартата. В същата връзка, - че спецификите на случая налагат известно отклонение от принципа на правната сигурност и свързания с него зачитане на силата на пресъдено нещо. Изтъкнато е, че съгласно практиката на СЕС принципът на правната сигурност се съчетава и конкурира с други защитими ценности като принципите на законност, примата на правото на ЕС спрямо вътрешното право, принципа на лоялно сътрудничество, принципа на обратното действие на решенията на СЕС по преюдициално тълкуване, принципа на ефективност и този на законоустановеност на престъплението и наказанието.^[1]

Чрез множество препратки към практиката на СЕС е застъпена тезата, че във всеки конкретен случай националният съд следва да прецени дали вътрешната правна уредба, ограничаваща възможностите за възобновяване и отмяна на влезли в сила съдебни актове може да бъде обоснована с оглед на принципа на защита на правната сигурност, като отчете специфичните последици, произтичащи от него за прилагането на правото на Съюза, включително и като отчете резултата от приложението на принципите на равностойност и ефективност. Като е приета за отправна тази постановка, по-нататък са развити съображения, че осъждането на С. Т. в нарушение на принципа за законоустановеност на престъпленията и наказанията налага преценка дали е допустимо да се прибегне до изключение от принципа за силата на пресъдено нещо. Отново през призмата на юриспруденцията на СЕС е отделено подробно внимание на същията на първия принцип, разгледан и във връзка с този за прилагането на по-благоприятния наказателен закон в светлината на практиката на ЕСПЧ.

В искането е проследена практика на СЕС^[2] по отправени преюдициални запитвания, поставящи въпроси за възобновяване на дела с влезли в сила наказателни присъди при противоречия с правото на Съюза, като е изтъкнато, че не е разглеждан подобен на процесния казус, разкриващ специфика заради противопоставянето на принципа на правната сигурност и зачитане на силата на пресъденото нещо с основополагащия за ЕС принцип на законоустановеност на престъплението и наказанието. Подчертано е, че решенията все пак са полезни за приложение към настоящия случай по аргумент за по-силното основание. При съпоставка на разгледаните от СЕС положения с процесния случай и обсъждане на принципите на ефективност и равностойност, е обоснован извод, че следва да се приложи по аналогия разпоредбата на чл. 422, ал. 1 т. 4 НПК, още повече че ВКС вече имал такава практика (цитирани са Решение № 60118 от 19 юли 2017 г. по н.д. № 427/21 г. на ВКС, трето наказателно отделение и Решение № 97 от 30 август 2021 г. по н.д. № 300/21 г. на ВКС, трето наказателно отделение). Подчертано е, че искателят не разполага с никакъв друг способ за защита срещу неправилното му осъждане за несъставомерно деяние, в нарушение на основни права и принципи, гарантирани от правото на ЕС. Поддържа се, че несъвместимостта на осъждането с правото на ЕС е установена на 16.11.2023 г. с решението

на СЕС, към който момент С. Т. вече не е разполагал с възможност да предяви иск за обезщетение по чл. 2в от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) заради изтичането на 5-годишната давност, считано от решението на ВКС, потвърждаващо осъждането му.

Формулираната претенция е за отмяна на влезлите в сила присъди и постановяването на акт, с който осъденият да бъде признат за невинен и оправдан.

С Определение № 329 от 25 юни 2024 г., постановено по настоящото дело, ВКС е изискал информация от и.ф. главния прокурор дали до него е било отправено искане от осъдения С. Л. Т. да упражни правомощията си по чл. 420, ал. 1 НПК, независимо от основанието, на което е отправено процесното искане, а също и дали са предприети по служебен почин действия от и.ф. главния прокурор в този и идентични на него казуси за отправяне на искане за възобновяване на наказателни дела.

С писмо от 2 юли 2024 г., изготвено от прокурор от Върховна прокуратура, отдел 03 „Съдебен“, съдът е получил отрицателен отговор на поставените два въпроса.

В производството пред ВКС искателят се представлява от упълномощен от него защитник – адвокат М. Д.. В речта си в хода на съдебните прения тя преповтаря в обобщен вид изтъкнатите в искането съображения и потвърждава отправената с него претенция, която обаче допълва с настояване делото да бъде възобновено и за престъплението по чл. 339 НК, а осъденият - оправдан за него в хипотезата на чл. 9, ал. 2 НК.

Осъденият се солидаризира с изложението на адвокатата си.

Представителят на прокуратурата пледира искането да бъде оставено без уважение. Съгласно застъпената теза отсъствало, което и да е от възобновителните основания по чл. 422, ал. 1 НПК и в искането неоснователно се смесвали решение на СЕС с такова на ЕСПЧ. Прокурорът отбелязва също, че присъдата е влязла в сила отдавна, а към момента на постановяването ѝ тя била съобразена както с действащия тогава закон, така и с тогавашната съдебната практика.

В реплика адвокат Д. подчертава, че не оспорват отсъствието на конкретна процесуална разпоредба, поради което именно са и застъпили виждането за прилагане на процедура по аналогия, какъвто подход ВКС вече бил използвал.

В последната си дума С. Т. пледира да бъде оправдан, тъй като е бил осъден неправомерно.

По допустимостта на искането за възобновяване

В процесния казус този въпрос е ключов и ненапразно в искането за възобновяване на делото основната теза е фокусирана върху твърдяната негова допустимост. Проблематиката в конкретния случай възниква от предвиденото в процесуалната уредба, съобразно която осъденият разполага с 6 – месечен срок от влизане в сила на непроверен по касационен ред съдебен акт, да поиска възобновяване на делото, претендирайки наличието на основание по чл. 422, ал. 1, т. 4 – т. 6 НПК. Без съмнение по същество се твърди, че е нарушен материалният закон, доколкото оплакването е, че С. Т. е осъден за несъставомерно деяние. Тоест, претендира се основание по чл. 442, ал. 1, т. 5, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК. Препятствията пред упражняването на правната възможност на искателя да поиска

възобновяване на това основание са две – въззивният съдебен акт е бил проверен по касационен ред, а и от влизането му в сила (10 февруари 2016 г.) е минал срок, надвишаващ многократно шестмесечният такъв, предвиден в чл. 421, ал. 3 НПК.

Същевременно и за разлика от решенията на ЕСПЧ, с които е прието нарушение на КЗПЧОС, решенията на СЕС, с които са приети нарушения на правото на ЕС, не са предвидени в процесуалния закон като основание за възобновяване на делото.

В рамките на така изясненото за процесуалната уредба, с искането се настоява за прилагане по аналогия на процедурата по чл. 422, ал. 1, т. 4 НПК. Тук следва да се отбележи, че с цитираните в искането две решения на ВКС (Решение № 60118 от 19 юли 2017 г. по н.д. № 427/21 г. на ВКС, трето наказателно отделение и Решение № 97 от 30 август 2021 г. по н.д. № 300/21 г. на ВКС, трето наказателно отделение) е прието наличието на възобновително основание по чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК и не е приложена по аналогия процедурата по чл. 422, ал. 1, т. 4 НПК. За разлика от процесния случай, исканията за възобновяване и по двете дела са били направени в 6-месечен срок от влизане в сила на съдебните актове, които не са били проверени по касационен ред.

За да реши въпроса с допустимостта на искането, ВКС дефинира като релевантни следните разпоредби, отчитайки и обсъдената по-нататък специфика на конкретния казус:

Чл. 7, т. 1, изр. 1. от Конвенцията за защита на основните права на човека и основните свободи (Конвенцията) - Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право.

Чл. 4, т. 3 ДЕС - По силата на принципа на лоялното сътрудничество, Съюзът и държавите-членки при пълно взаимно зачитане си съдействат при изпълнението на задачите, произтичащи от Договорите. Държавите-членки вземат всички общи или специални мерки, необходими за гарантиране на изпълнението на задълженията, произтичащи от Договорите или от актовете на институциите на Съюза.

Чл. 6, т. 1 ДЕС - Съюзът зачита правата, свободите и принципите, определени в Хартата на основните права на Европейския съюз от 7 декември 2000 г., адаптирана на 12 декември 2007 г. в Страсбург, която има същата юридическа сила като Договорите.

Чл. 6, т. 3 ДЕС - Основните права, както са гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и както произтичат от общите конституционни традиции на държавите-членки, са част от правото на Съюза в качеството им на общи принципи.

Член 49 от Хартата - Принципи на законност и пропорционалност на престъплението и наказанието; т. 1, изр. 1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на извършването му не е представлявало престъпление съгласно националното или международното право.

Чл. 47 от Хартата - Всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия.

Чл. 5, ал. 3 от Конституцията на Република България (КРБ) - Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което не е било обявено от закона за престъпление към момента на извършването му.

Чл. 1 от Наказателния кодекс на Република България (НК) – ал. 1 - Наказателният кодекс има за задача да защитава от престъпни посегателства личността и правата на гражданите и цялостния установен в страната правов ред; ал. 2 - За осъществяване на тази задача Наказателният кодекс определя кои общественоопасни деяния

са престъпления и какви наказания се налагат за тях и установява случаите, когато вместо наказание могат да бъдат наложени мерки за общественостно въздействие и възпитание.

Чл. 9, ал. 1 НК - Престъпление е това общественостноопасно деяние (действие или бездействие), което е извършено виновно и е обявено от закона за наказуемо.

Чл. 35, ал. 2 НК - Наказание може да се наложи само на лице, извършило предвидено в закона престъпление.

Спецификата на настоящия казус е предпоставена от следните значими положения:

Преди всичко следва да се подчертае, че фундаменталният принцип от правото на ЕС, прогласен и в КЗПЧОС, повеляващ, че никой не може да бъде осъден за деяние, което не е престъпно, винаги е бил основополагащ и в българското наказателно право. И в това отношение, както се вижда и от съдържанието на цитираните по-напред норми, не е налице каквото и да е противоречие между националната уредба с тази на правото на ЕС и с предвиденото в Конвенцията. Само поради това е неуместно, поне от тази гледна точка, обсъждането на примата на правото на ЕС или позоваването на Конвенцията като източник от по-висш ранг. Несъмненото предимство на тези норми се отдава при наличието на противоречиви разпоредби, каквито в случая не са налице. Отделен е въпросът, че националният съд следва задължително да съобрази примата на правото на ЕС и да предприеме действия, ако приеме наличието на нарушение на принципа на законоустановеност на престъплението и наказанието. Националната юрисдикция следва в такъв случай да отчете, че този принцип произтича не само от българското право, а от правото на ЕС, както и от Конвенцията, чието предимство да осигури чрез предоставяне на ефективни средства за защита на този, чието гарантирано от Съюза право е било нарушено.

На следващо място, и с Решението на СЕС от 16 ноември 2023 г., дело BG, С-427/22 по отправеното от ВКС преюдициално запитване не е установено несъответствие на българска норма с правото на Съюза, доколкото не е прието, че понятието „банкова дейност“ е дефинирано в националната нормативна уредба в противоречие с даденото от СЕС тълкуване за естеството на тази дейност (едновременно приемане на депозити или други възстановими средства от обществеността и предоставянето на кредити за собствена сметка, с уточнението, че кредитите се предоставят от набраните средства, но без да се изключва възможността да е и от други източници). Всъщност е видно, че общностната норма е тълкувана в отговор на запитването на касационния съд в аспекта на съдържанието на понятието „банкова дейност“ във връзка с приложението на чл. 252, ал. 1 НК. Както е отбелязал СЕС, в самото запитване е посочено, че „(...) според практиката на българските съдилища и българската доктрина съдържанието на тези елементи е изяснено в националното право от извъннаказателни закони, по-специално от Закона за кредитните институции, които регулират дейността на банките и съдържат дефиниции на понятията като „банка“, „банкова сделка“, „банкова дейност“ и „банков кредит. Освен това от преюдициалното запитване е видно, че с този закон се въвеждат по-специално разпоредбите от Директива 2013/36.

Що се отнася до съдържанието на понятието „банкова дейност“, в този закон се посочва, че за кредитна институция тази дейност се състои в публично привличане на влогове или други възстановими средства и в предоставяне на кредити или друго финансиране за сметка на тази институция и на неин риск. Поради това според запитващата юрисдикция, що се отнася до посоченото понятие, определението съответства на онова, което се съдържа в член 4, параграф 1, точка 1 от Регламент № 575/2013“

Прочитът на решението на СЕС води накратко до извод, че дължимата преценка за съставомерността на деянието по чл. 252, ал. 1 НК обема правилното и съответно на общностното право тълкуване за същината на осъществената от привлечения към

наказателна отговорност дейност и по-конкретно при какви условия тя може да се определи като „банкова“ дейност.

ТР № 1 от 15 март 2024 г. по т.д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСНК е постановено по искане на председателя на Висшия адвокатски съвет за приемане на тълкувателно решение по повод неправилна съдебна практика при тълкуването и прилагането на закона във връзка с разпоредбата на чл. 252, ал. 1 от НК. С тълкувателния акт е прието, че *„предоставянето по занятие на заеми/кредити със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства, не представлява банкова дейност и нейното осъществяване без разрешение не осъществява състава на престъплението по чл. 252, ал. 1 от НК“*. Отчетено е и тълкуването на СЕС като е посочено изрично: *„Направените по-горе изводи относно същността и спецификата в дейността на банката са идентични със съображенията, изложени в Решение от 16.11.2023 г. по дело С-427/22 на Съда на ЕС. В даденото разяснение на понятието "кредитна институция", по смисъла на чл. 4, параграф 1, т. 1 /от Регламент (ЕС) № 575/2013/ попада "предприятие", което в дейността си осъществява едновременно приемане на депозити или други възстановими средства от обществеността и отпуска кредити за собствена сметка, без да се изключва възможността кредити да се отпускат и със средства от други източници“*.

С тълкувателното решение по същество се приема, че досегашната преобладаваща практика по приложението на чл. 252, ал. 1 НК е била неправилна в хипотезите, в които граждани, предоставящи в заем срещу лихва лични парични средства и без да осъществяват дейност по влогонабиране, са били осъдени за извършване на банкови сделки без разрешение.

Известно е, че тълкуването на норми от правото на Съюза, дадено от СЕС по преюдициални запитвания има ретроактивно действие – изясненото значение и приложното поле на разтълкуваната норма се отнасят още към момента на влизането ѝ в сила. Допустими са изключения, но само в случаи, в които СЕС е решил да ограничи обхвата на действието на решението. В процесния казус, видно от решението на СЕС, не е допуснато ограничение и не е постановено действие на решението само занапред.

Тълкуването на ВКС не е по повод противоречива съдебна практика. То не е и резултат от постепенното изясняване на правилата на наказателна отговорност чрез съдебно тълкуване, какъвто подход е съвместим с чл. 7, т. 1 от Конвенцията.^[3] С него де факто е приета неправилна съдебна практика, изразяваща се в погрешното дефиниране на понятието за банкови сделки като елемент от обективната страна на престъплението по чл. 252, ал. 1 НК. В този смисъл и при положение, че не е последвала различна правна уредба не се и налага обсъждането на съображенията в искането, свързани с принципа за приложението на по-благоприятния закон.^[4]

Тъй като искателят твърди, че е осъден незаконосъобразно именно в резултат на констатираната неправилна съдебна практика, то без съмнение той има правен интерес да иска възобновяване на делото. Неговият правен интерес не отпада и от факта на реабилитирането му по право. Едва ли е нужно пояснението, че в принципен план статусът на неосъждан безусловно е по-благоприятен от този на реабилитиран. В тази връзка е достатъчно да се посочи дори само това, че отделни закони съдържат изискване за заемане на различни длъжности от лица, които са неосъждани, независимо от реабилитацията.

По убеждение на този съдебен състав, когато гражданин е осъден за деяние, което не е престъпно, в нарушение на правото на ЕС, както и на националното право, действието на принципа на правната сигурност и на зачитане на силата на пресъдено нещо може да бъде ограничено, за да се отстрани допуснатата грешка. Веднага следва да се отбележи, че според практиката на СЕС правото на Съюза не задължава държавите – членки да въведат в

законодателството си разпоредби, предвиждащи отмяна на влязъл в сила съдебен акт дори ако това би довело до отстраняване на последиците от несъответстващо на правото ЕС вътрешно правоотношение.^[5] Принципът на лоялно сътрудничество по чл. 4, §3 от ДЕС задължава административния орган, сезиран с такова искане, да преразгледа влязло в сила административно решение, за да отчете релевантното тълкуване на СЕС. Решението по дело С – 453/00 Kühne & Heitz, определено като относимо в искането, не се отнася до решенията на съд.^[6]

Паралелно с това обаче СЕС приема в практиката си, че когато във вътрешното право е предвидено средство за отмяна на влезли в сила съдебни актове, то същото трябва да се използва при наличието на условията за това, съгласно принципите на равностойност и ефективност, и да надделее, така че да бъде възстановено съответствието на това положение с правната уредба на Съюза.^[7]

В разглеждания случай искателят действително не разполага с възможност да ангажира отговорността на държавата за твърдяното нарушено право на ЕС. Решението на СЕС не би обусловило успешно провеждане на иск по реда на чл. 2в ЗОДВ, без значение дали е изтекла давността. И това е така, тъй като гражданският съд е лишен от възможността да проведе инцидентен контрол по въпрос от компетентността на наказателния. А точно такъв е този дали случаят на С. Т. разкрива идентичност с хипотезата, разгледана от СЕС. Казано накратко – при наличието на влязла в сила осъдителна присъда гражданският съд не е овластен да прецени, че искателят е бил осъден за непрестъпно деяние. Отново по същата причина, осъденият не разполага с възможност да предяви и претенция по реда на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ, защото не е оправдан, тоест липсва материалноправна предпоставка за възможно удовлетворяване на граждански иск за ангажиране на отговорността на държавата. Следователно е вярно отбелязаното в искането, че единственото ефективно средство за защита на твърдяното нарушено право е по реда на възобновяването.^[8]

ВКС приема, че в конкретния случай и по изключение следва да приложи по аналогия процедурата по чл. 422, ал. 1, т. 4 НПК като единствена възможност да разгледа искането и в случай на неговата основателност да отстрани грешката, неотстранена и от последната инстанция. От това, че държавата не е задължена да преразгледа влезлия в сила съдебен акт, съобразявайки даденото от СЕС тълкуване, не следва, че не може да го направи, когато установи, че няма друг адекватен механизъм за отстраняване на нарушено право, произтичащо от правата на ЕС.

Както бе посочено по-напред, предвиденият в българския НПК извънреден способ за възобновяване по искане на осъдения на основанието, визирано в чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК, не може да се ползва на формално основание. Без съмнение съдът е длъжен да съблюдава за спазването на основните права, защитени от Конвенцията и от Хартата. И когато установи нарушение на чл. 7 от Конвенцията, респективно – на чл. 49 от Хартата, да предприеме ефективни мерки за разумното му компенсирание или за възстановяване на положението в съответствие с правната регулация, която има и примат над националната. Не е дискусивно, че осъждането на човек за непрестъпно деяние представлява нарушение на негово основно право, защитено както от правото на ЕС, така и от Конвенцията и българската правна уредба. В такава съвсем ясна хипотеза не е оправдано българският съд да може да действа само след решение от ЕСПЧ, установяващо нарушението по Конвенцията, за да го отстрани, след като и сам го е констатирал и е наясно с неговата сериозност. При това в практиката си ЕСПЧ приема, че съображенията за правната сигурност не трябва да възпират държавата да коригира особено груби грешки, допуснати в правораздаването, както и че отмяната на влязла в сила присъда е единственото средство за обезщетяване, когато няма друго, с което да се поправи допуснатата несправедливост при осъждането на невинен човек.^[9]

Визираният в Конвенцията (чл. 7, т. 1, изр. 1.) принцип е възпроизведен буквално в чл. 49, т. 1, изр. 1. от Хартата, която пък е източник на правото на ЕС. Решенията на СЕС, с които се тълкува общностна норма са задължителни. Коментираното тук тълкува понятието

за „банкова дейност“ по смисъла на общностното право в контекста на възможността за ангажиране наказателната отговорност на физически лица, извършващи такава без необходимия лиценз. При все че предмет на решението (съвсем разбираемо) не е (не)съставомерността на деяния, третирано като престъпно по чл. 252, ал. 1 НК, от него безусловно могат да се правят изводи в тази насока. Съвсем буквално пък такива се извеждат от постановеното тълкувателно решение на ВКС. Разпоредбата на чл. 47 от Хартата предвижда, че всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в същия текст условия.

Всички осъдени за извършване на банкови сделки по занятие без необходимото разрешение, които по същество не са извършвали такива, обективно биха могли да узнаят за това най-рано от решението на СЕС, но със сигурност от тълкувателното решение на ВКС от 15 март 2024 г., в което е цитирано първото. Именно от последната дата следва да се приеме началото на 6-месечен срок, в рамките на който е допустимо отправянето на искане от осъден за възобновяване на дела от този род.^[10] Доколкото тълкувателният акт се позовава на решението на СЕС, което обаче разглежда проблематика по определен въпрос, а не решава конкретно дело между страни, датата, от която принципно би могло да се счита, че осъдените в България при визираната в решението на СЕС хипотеза са узнали за последното, не би могла да е по-ранна от тази на постановеното от българския съд тълкуване.

Тъй като съдът приема за допустима аналогията с решенията на ЕСПЧ като основание за възобновяване в този конкретен случай, в който не може да се ползва директно основанието по чл. 422, ал. 1, т.5 НПК, обстоятелството, че въззивното решение е било проверено по касационен ред, не е пречка за разглеждане на искането.

Изложеното дотук определя искането за възобновяване на делото относно осъждането на С. Т. за престъпление по чл. 252, ал. 1 НК за допустимо.

По основателността на искането

Разгледано по същество, искането е и основателно.

Видно от окончателното решение на ВКС, наведеният от осъдения довод за неправилна оценка на сделките по предоставяне на кредити срещу лихва на пет отделни лица е отхвърлен като неоснователен. Прието е, че за съставомерността на деянието по чл. 252, ал. 1 НК е без значение дали паричните средства, предоставяни в заем срещу лихва, са произхождали от предварително влогонабиране, защото самото предоставяне на кредити срещу лихва е една от множеството банкови сделки, поставени под разрешителен режим. Както от този, така и от съдебните актове на инстанциите по фактите, е установено, че осъденият е предоставял в заем срещу лихва собствени парични средства и не е извършвал дейност по влогонабиране. Така установените от окръжния и апелативния съд факти определят като неправилен правния извод, че С. Т. е осъществил състава на престъплението по чл. 252, ал. 1 НК. Не е налице елемент от обективната страна на престъпния състав – извършването на банкови сделки по занятие без необходимото разрешение, защото, както е прието с ТР № 1/2024 г. по т.д. № 1/2020 г., „предоставянето по занятие на заеми/кредити със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства, не представлява банкова дейност и нейното осъществяване без разрешение не осъществява състава на престъплението по чл. 252, ал. 1 от НК.“ Тъй като деянието на осъдения не представлява и не е представлявало престъпление, налице са основания за възобновяване на делото в тази част и за оправдаването му по това обвинение. В съответствие с предвиденото в чл. 304 НПК, съдът трябва да признае подсъдимия за невинен, когато деянието не съставлява престъпление.

С оглед този изход, налага се отмяна и на приложението на чл. 23, ал. 1 НК. То е било обусловено от определянето на едно общо най-тежко наказание измежду наложените за престъпление по чл. 339 НК и престъпление по чл. 252, ал. 1 НК, всяко от които една година лишаване от свобода, чието изпълнение е отложено с изпитателен срок от три години.^[11]

Отправеното в съдебно заседание искане за възобновяване на делото и в частта за престъплението по чл. 339 НК е недопустимо и като такова няма да бъде разгледано. Освен че не е заявено в искането, а и не е мотивирано, обсъдените по-напред условия за допустимост съвсем не са налице по отношение на тази претенция.

Така мотивиран и на основание чл. 422, ал. 1, т. 4 НПК, вр. чл. 4, § 3 ДЕС, вр. чл. 47 ХОПЕС

^[11] В подкрепа е направена препратка по аналогия към практика на СЕС по обединени дела **C-392/04** и **C-422/04** на СЕС – **i 21 Germany** и **Arcor AG&Co** и дело **SNUPAT/Върховен орган**.

^[2] Дело С – 115/17; Дело с – 234/17

^[3] Решение от 30 март 2004 г. на ЕСПЧ по дело **RADIO FRANCE** и други срещу Франция- *Независимо от това чл. 7 от Конвенцията не може да се чете като забраняващ постепенното изясняване на правилата на наказателна отговорност чрез съдебно тълкуване за всеки отделен случай, "при условие че развитието в резултат на това е в съответствие със същността на нарушението и е могло разумно да се предвиди"* (вж. *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany*, номера 34044/96, 35532/97 и 44801/98, § 50, ЕСПЧ 2001-II).

^[4] Решение на Съда (голям състав) от 24 юли 2023 г. по дело **C-107/23 PPU [Lin](i)**

106 Накрая, съгласно член 49, параграф 1, последно изречение от Хартата принципът за прилагане с обратна сила на по-благоприятния наказателен закон (*lex mitior*) изисква, ако в по-късен момент след престъплението законът предвиди по-леко наказание, да се приложи това наказание.

107 Най-напред, прилагането на последно посочения принцип предполага последователно приемане във времето на различни правни уредби и се основава на констатацията, че последователното им приемане отразява промяна във възгледите в съответната правна система относно наказателноправната квалификация на деянията, които биха могли да съставляват престъпление, или относно наказанието, което следва да се прилага за такова престъпление (вж. в този смисъл решение от 7 август 2018 г., *Clergeau* и др., C-115/17, EU:C:2018:651, т. 33 и цитираната съдебна практика).

^[5] Дело С – 620/2017 г. – 54 Следва обаче да се припомни важността на принципа на силата на пресъдено нещо както в правния ред на Съюза, така и в националните правни системи. Действително с цел да се гарантира както стабилността на правото и на правоотношенията, така и доброто правораздаване, е важно съдебните решения, които са влезли в сила след изчерпване на възможностите или изтичане на сроковете за обжалване, да не могат повече да бъдат оспорвани (решения от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 58 и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 28).

55 Следователно правото на Съюза не задължава националния съд да не приложи вътрешноправните процесуални норми, съгласно които даден съдебен акт се ползва със сила на пресъдено нещо, дори ако това би позволило да се отстранят последиците от вътрешно правоотношение, което не съответства на това право (решения от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 59 и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 29).

56 Всъщност е постановено, че в правото на Съюза няма изискване, съгласно което съдебният орган по принцип да е длъжен да отмени своето ползващо се със сила на пресъдено нещо решение, за да вземе предвид направено от Съда тълкуване на релевантна разпоредба от това право (вж. в този смисъл решения от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 60 и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 38).

^[6] Дело С – 620/2017 г. – 57 Посоченото от запитващата юрисдикция решение от 13 януари 2004 г., *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17), не може да обори тази констатация.

58 Всъщност от това решение следва, че принципът на лоялно сътрудничество, закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, задължава административния орган, който е сезиран с искане в този смисъл, да преразгледа

влязло в сила административно решение, за да отчете междуременно възприето от Съда релевантно тълкуване, когато съгласно националното право този орган е оправомощен да преразгледа това решение (решение от 13 януари 2004 г., *Kühne & Heitz*, C-453/00, EU:C:2004:17, т. 28).

59 Безспорно е обаче, че това съображение се отнася единствено до евентуалното преразглеждане на влязло в сила решение на административен орган, а не, както в случая, на съд.

[7] Дело С – 620/2017 г. – 60 В това отношение от практиката на Съда следва, че ако приложимите вътрешноправни процесуални норми предвиждат възможността при определени условия националният съд да отмени ползващо се със сила на пресъдено нещо съдебно решение, за да приведе положението, произтичащо от това решение, в съответствие с националното право, тази възможност трябва, съгласно принципите на равностойност и ефективност, да надделее, ако тези условия са налице, така че да бъде възстановено съответствието на това положение с правната уредба на Съюза (вж. в този смисъл решение от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 62).

[8] Дело С - 234/17 г. - 58 В Допълнение, както отбелязва генералният адвокат в точка 56 от представеното заключение, принципът на силата на пресъдено нещо не е пречка за признаването на принципа на отговорността на Държавата в резултат на решение на произнесла се като последна инстанция юрисдикция (решение от 30 септември 2003 г., *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 40). В Действителност частноправните субекти не следва да бъдат лишени по-специално заради това, че извършеното с такъв съдебен акт нарушение на правата, произтичащи от правото на Съюза, вече не може да бъде отстранено по обичая ред от възможността да ангажират отговорността на Държавата, за да получат юридическа защита на правата си (решения от 30 септември 2003 г., *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 34 и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, c-69/14, т. 40).

Дело С-571/16 г. - 123 Съдът обаче също така е уточнил, че освен ако не е налице право на обезщетение, което, стига необходимите за това условия да са изпълнени, произтича пряко от правото на Съюза, държавата е длъжна да поправи последиците от увреждането при спазване на националната правна уредба в областта на отговорността, като се има предвид, че установените от националните законодателства условия във връзка с поправянето на вредите не трябва да бъдат по-неблагоприятни от условията, отнасящи се до подобни вътрешноправни искове (принцип на равностойност), нито да бъдат уредени по начин, който прави получаването на обезщетение практически невъзможно или прекомерно трудно (принцип на ефективност) (решение от 26 януари 2010 г., *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, C-118/08, EU:C:2010:39, т. 31 и цитираната съдебна практика).

125 В съответствие с принципа на ефективност националните процесуални норми не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (решение от 15 март 2017 г., *Aquino*, C-3/16, EU:C:2017:209, т. 52 и цитираната съдебна практика).

[9] Дело *Lenskaya v. Russia* – т. 40 – т. 41

[10] Процесното искане пък е подадено и в срока, считан от решението на СЕС

[11] За деянието по чл. 274а, ал. 1 НК е приложен чл. 78а НК.

РЕШИ:

ОТМЕНЯ по реда на възобновяването Решение № 366 от 10 февруари 2016 г. на ВКС по н.д. № 921/2015 г., Решение № 50 от 18 февруари 2015 г. на САС по в.н.о.х.д. № 1017/2014 г. и Присъда № 37 от 18 септември 2014 г. на Окръжен съд – Видин по н.о.х.д. № 302/2013 г. в **частта**, в която С. Л. Т. е осъден за престъпление по чл. 252, ал. 1 НК на лишаване от свобода за срок от една година, чието изпълнение е отложено с изпитателен срок от три години, и в частта за приложението на чл. 23, ал. 1 НК, и **ОПРАВДАВА** С. Л. Т. за това да е извършил престъпление по чл. 252, ал. 1 НК.

Решението е окончателно.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____